

VAŽNOST I OPRAVDANOST KONFESIONALNOG VJERONAUKA U ŠKOLSKOM SUSTAVU

Drago Šimundža

Dugo se prošle godine vodila rasprava hoće li vjeronauk ući u školske klupe, kako i na koji način. Čula su se različita mišljenja i prijedlozi (usp. Kateheza, 4/90). No stvar je bila i ostala, bar što se rasprava tiče, još uvijek u sjeni. Nedostajala je i nedostaje, čini se, jasna orijentacija ili, bolje, odgovorno tijelo koje bi te rasprave vodilo i usmjeralo, odnosno njima se adekvatno koristilo. Ja sam, što se toga tiče, od početka imao određeno mišljenje, koje sam više puta izlagao na javnim skupovima i službenim razgovorima. *Crkva u svijetu*, međutim, nije u to ulazila. Prilog u ovom broju našeg uglednog župnika i vjeroučitelja, prof. filozofije, diplomiranog teologa i magistra sociologije Ivana Grubišića, koji sam uvrstio zbog njegove ozbiljnosti, potiče me da i ovdje, u duhu one »neka se čuje i druga strana«, iznesem, barem ukratko, svoje stajalište.

Nužno je bilo, držim, osluhnuti mišljenja i rasprave naših župnika, kateheta i šireg općinstva o psiho-pedagoškim i drugim razlozima uvođenja ili neuvođenja vjeronauka u škole. No, isto je tako, ako želimo duhovnu obnovu i moderan apostolat, trebalo imati pred očima potrebnu sliku o širokoj akciji katoličke obnove, u kojoj bi vjeronauk bio važna odrednica i praktično uporište. To je, barem metodski, trebalo imati na pameti, kako bi rasprave uključile cjelovitija obzorja rada koji je pred nama (usp. uvodnik u ovom broju *Crkve u svijetu*). Jer, koliko god smo mi u svojoj statičnosti zadovoljni svojim uhodanim metodama, pa tako i svojim radom s vjeroučenicima, moramo biti svjesni da je odavno prošlo vrijeme zatvorenog pastoralna, crkveno-sakristijskog apostolata i svodenja našega poslanja samo na sakramentalno-liturgijske forme, prostore i obrede. Iako je liturgija izvor i žarište vjerskog života, današnji pastoral kao nikada prije zahtijeva mnogo širi rad i djelatnost, u zgodno i nezgodno vrijeme, misionarski žar i suvremenu tehniku, bez čega nema evangelizacije. Vjeronauk je — i to školski vjeronauk, uključen u redoviti sustav — vrlo značajan put u toj perspektivi. (Naziv vjeronauk ovdje uzimam tematski, iako bi se ako treba, mogao naći i zgodniji naziv.)

Mnogi su razlozi koji se, istini za volju, suprotstavljaju vjeronauku kao redovitom školskom predmetu, ali su još brojniji i snažniji oni koji ga vraćaju u škole. Naravno, na psihopedagoškim, slobodnim, dobrovoljnim i kršćanskim humanim osnovama. Ne radi se ni o kakvoj prisili, ništa višoj nego što je i ova danas, kad roditelji šalju svoju djecu u crkvu na vjeronauk, makar to njima svaki put nije ugodno. Dapače, školski će sustav to mnogo prirodnije riješiti: uz druge predmete. Onaj tko bude htio mnogo će lakše prihvatiti školski sat vjero-

nauka u školi, nego poslije nastave u crkvi. Dakako, djeca će zajedno s roditeljima o tome praktično odlučivati. Uz obveznu odgovornost i disciplinu.

Time se ne povređuje ničije pravo. Ako smo pod komunizmom stalno tvrdili da roditelji imaju pravo na izbor odgoja svoje djece, odnosno odrasli na svoj izbor — nemamo razloga da to danas zaniječemo. Toviše što to pravo jednako svima priznajemo. Ni država se u to ne treba miješati, niti tko za to pravi nekakav ustupak. To je normalna praksa u svim demokracijama, u zapadnoj kršćanskoj civilizaciji. Nije to ustupak politike niti pak politici, nego njezina dužnost da to i takvo pravo osigura svim svojim građanima u autonomnom školstvu.

Jedan od važnijih razloga za uvođenje konfesionalnoga vjeronauka u škole jest poticaj školskom sustavu da nešto više pažnje posveti odgoju. U našem je zapadnom svijetu školski odgoj spao na ništicu. Sva se briga posvećuje umu, intelektu, dok se o volji i vrlinama, etici i društvenom životu, međusobnim odnosima i humanom ponašanju, kulturi duha ili duhovnoj kulturi, vrlo malo vodi računa.

S uvođenjem vjeronauka kao izbornog predmeta, nužno je uvesti alternativnu kombinaciju s vjeronaukom za one koje religiozni odgoj ne zanima. To bi trebao biti upravo predmet društvenog odgoja, etike rada i života, koju više-manje prihvaća opća civilizacija i kultura, bez obzira na savjetnazore.

Upravo dok ovo pišem, čujem da su neki splitski »četvrtaši«, slaveći svoju »maturalnu zrelost«, poharali svoje škole. Teško je to shvatiti. No, tko je sve za to kriv? Možda i školski sustav. Naravno, nećemo sve riješiti s uvođenjem vjeronauka i društvenog odgoja u sistem. Ali vjerujemo da će to pridonijeti psiho-pedagoškoj ravnoteži i svijesti o osobnoj odgovornosti.

Za nas je, svakako, važan iskorak vjere u javnu sferu, i to baš u školu kao eminentnu duhovnu i kulturnu ustanovu. To je doista povlašteno područje. Time vraćamo temeljnu pedagošku vrijednost u javni život, vjeru u društvene odrednice, školu u normalnu funkciju. Ateisti neće time ništa izgubiti. Naprotiv! U svom alternativnom predmetu naći će, sigurno, mnogo dodirnih točaka sa svojim religioznim kolegama. Humanistička će svijest time porasti. Ne na štetu nego na korist nastave i društva u cjelini.

Vjerska pouka u školi neće biti samo intelektualnog određenja, samo spoznajne naravi. To nije smisao vjere i vjeronauka. Ona mora cjelovito djelovati. Isto tako ne vidim zašto bismo je zamišljali odvojenom od kršćanske prakse i crkvene zajednice. Zar školski vjeronauk nije najbolji put za razumna usmjerenja i redoviti vjerski život. Uostalom, on uključuje, što su mnogi već dovoljno naglasili, i kraću pripremu, kad se radi o sakramentima inicijacije, unutar zajednice, u crkvi i molitvenoj sredini. Zar će obitelj i Crkva u tome zakazati? Ništa se to —

i još mnogo toga — uvođenjem vjeronauka u školski sustav ne isključuje, nego dapače učvršćuje i dopunjuje. Nitko ne uzima školski vjeronauk jedinim elementom pouke i odgoja.

Ukratko, apostolat vjere, duhovni pokret, laička uloga u svijetu i Crkvi, obnova javnog mišljenja i društvenih kriterija, etičkih vrijednosti i religijskog dostojanstva — dostojanstva vjere i vjernika — sa školskim vjeronaukom dobivaju svoju javnu potporu. Vjera i znanost potvrđuju svoju komplementarnost, a čovjek cjelovitije osjeća da uz um i čuvstvenost posjeduje i druge odlike, da je u biti religiozno i etičko biće.

Kad se vjeronauk znanstveno i sociološki, pedagoški i psihološki izjednači s drugim školskim predmetima, sigurno će mnogi učenici lakše prihvatiti njegovu izbornost, nego što su to prihvaćali u dosadašnjoj praksi. Posebno se to odnosi na srednjoškolsku mladež, gdje će se broj vjeroučenika sigurno znatno povećati.

Društvo se također time obogaćuje: vjera mu postaje normalna dimenzija, stvarnost koja nas ne otuđuje nego upotpunjuje; i to ne samo pojedinačno i privatno, nego objektivno i zajednički, odnosno javno, što je za nas, zbog našeg dojučerašnjeg mentaliteta, vrlo važno.

Naravno, uspjeh će ovisiti o mnogim uvjetima i pretpostavkama; ali, po mom mišljenju, najvažniji će biti sam nastavnik vjeronauka, njegova ličnost i sposobnost, pedagoška i stručna sprema. Zbog toga nisam za bilo kakav i bilo koji vjeronauk, školski vjeronauk pod svaku cijenu. U obzir dolazi normalan postupak: uključenje konfesionalnog vjeronauka (vjerska kultura nije naš izravni interes) u redoviti školski sustav, u vidu izbornog predmeta, s odgovarajućom alternativnom dopunom za one kojima ne odgovara vjeronauk. Zbog općih psiholoških i pedagoških uvjeta i materijalno ga treba osigurati; nastavnici, prema svojoj spremi, moraju biti izjednačeni s drugim svojim kolegama. Valja se pobrinuti za odgovarajuće programe i udžbenike, itd.

Da bi se sve to ostvarilo, poglavito da bi se kadar osposobio, nužno bi bilo planski raditi, dogovorno i odgovorno, unutar Crkve i u suradnji s odgovarajućim državnim ustanovama, s Ministarstvom prosvjete. Moramo znati što nam treba, što hoćemo i što možemo. U tim granicama valja odrediti rokove, kako bi se prije toga snimile potrebe i mogućnosti: koliko treba kateheta, kojih stupnjeva; koji su programi i pomoćna sredstva. Od tog se podatka ide na izbor i osposobljavanje kadra: svećenici, župnici, redovnici, redovnice, laici vjernici, s odgovarajućim diplomama; ako njih nije dovoljno, potrebno je u razumnom roku izvršiti doškolovanje nastavnika humanističkih struka i studenata koji su završili teološke i druge vjerske institute. Doškolovanje bi bilo usmjereno na katehetsku izobrazbu. Tek tada kad bismo bili dovoljno spremni, moglo bi se pristupiti realizaciji programa, jedinstveno i cjelovito.